

ვინ არიან ქალი პატიმრები? საქართველოს კვლევის შედეგები

გენდერ-სენსიტიური სასჯელაღსრულებითი პოლიტიკის მიმართულებით

2013 წ.

Who are women prisoners? Survey results from Georgia

ვინ არიან ქალი პატიმრები? საქართველოს კვლევის შედეგები

(ჩატარებული კვლევის სრული ანგარიში მოიცავს საქართველოსა და სომხეთში ქალი პატიმრების გამოკითხვის შედეგებს).

© Penal Reform International 2013

ორგანიზაცია „ციხის საერთაშორისო რეფორმა“ მადლობას უხდის ტომრის ატაბეის კვლევის ჩატარებისა და ანგარიშის მომზადებისათვის, აგრეთვე კვლევის ასისტენტებს ნინო ცაგარეიშვილსა და მარიამ ჩხაიძეს.

წინამდებარე ანგარიში მომზადდა დიდი ბრიტანეთის მთავრობის მხარდაჭერით.

ამ დოკუმენტის შინაარსზე პასუხისმგებელია მხოლოდ „ციხის საერთაშორისო რეფორმა“ და იგი არ ასახავს დიდი ბრიტანეთის მთავრობის პოზიციას.

წინამდებარე დოკუმენტი შეიძლება განხილულ იქნას, მოხდეს მისი რეპროდუქცია და თარგმნა, როგორც სრულად ასევე ნაწილობრივ, მაგრამ არ არის გამიზნული გასაყიდად ან რაიმე კომერციული მიზნებისათვის. ტექსტში ნებისმიერი ცვლილება შეთანხმებულ უნდა იქნას „ციხის საერთაშორისო რეფორმასთან“. გამოყენებისას, უნდა მიეთითოს ორგანიზაციისა და პუბლიკაციის დასახელება.

კითხვებისა და შენიშვნებისათვის მოგვმართეთ შემდეგ მისამართზე: publications@penalreform.org

PRI-ს ნაშრომების შესახებ დამატებითი ინფორმაციისთვის დაგვიკავშირდით:

Penal Reform International

ორგანიზაცია „ციხის საერთაშორისო რეფორმა“

სათაო ოფისი

60–62 ჩომმერციალ შტრეტ

ლონდონი | 6თ

დიდი ბრიტანეთი

ტელ: +44 (0) 20 7247 6515

Email: publications@penalreform.org

www.penalreform.org

„ციხის საერთაშორისო რეფორმა“

სამხრეთ კავკასიის ოფისი

ქიქოძის ქ. 16

თბილისი 0105

საქართველო

ტელ: +995 32 298 35 60

Email: tchanturia@penalreform.org

ISBN 978-1-909521-19-3

„ციხის საერთაშორისო რეფორმა“ (PRI) დამოუკიდებელი არასამთავრობო ორგანიზაციაა, რომელიც შეიმუშავებს და ხელს უწყობს სისხლის სამართლის პრობლემებზე სამართლიან, ეფექტურ და პროპორციულ რეაგირებას მთელი მსოფლიოს მასშტაბით.

ჩვენი მიზანია ხელი შევუწყოთ პატიმრობის ალტერნატივებს, რომელიც ითვალისწინებს დამნაშავეთა რეინტეგრაციას და დამნაშავეთა სამართლიან და ჰუმანურ მოპყრობას. ჩვენ ვანარმობთ კამპანიას ნაშეზისა და სიკვდილით დასჯის წინააღმდეგ, ასევე ვმუშაობთ, კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვებისა და ქალების საკითხებზე სათანადო და სამართლიანი რეაგირების უზრუნველსაყოფად.

ამჟამად ჩვენ გვაქვს პროგრამები ახლო აღმოსავლეთსა და აფრიკაში, ცენტრალურსა და აღმოსავლეთ ევროპაში, ცენტრალურ აზიასა და სამხრეთ კავკასიაში, ასევე ვმუშაობთ პარტნიორებთან აღმოსავლეთ აფრიკასა და სამხრეთ აზიაში.

ჩვენი ყოველთვიური ბიულეტენი შეგიძლიათ გამოიწეროთ

www.penalreform.org/keep-informed

შესავალი

დოკუმენტის მომზადების დროს საქართველოს სასჯელაღსრულების სისტემაში მოიცავდა 16 დაწესებულებას, მათ შორის წინასწარი პატიმრობის დაწესებულებებს, ორი სამედიცინო დაწესებულებას, სპეციალურ დაწესებულებებს არასრულწლოვანთათვის და ქალებისათვის. მათი უმეტესობა (12) მდებარეობს აღმოსავლეთ საქართველოში, ოთხი კი - დასავლეთ საქართველოში.¹

ბოლო დრომდე ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა საქართველოს სასჯელაღსრულების სისტემაში იყო გადატვირთულობა, რაც გამოიწვია დანაშაულისადმი “ნულოვანი ტოლერანტობის” პოლიტიკის შედეგად 2004 წლიდან პატიმრების რაოდენობის სტაბილურმა ზრდამ. 2012 წლის 1 იანვრის მონაცემებით, პატიმართა რაოდენობა 23, 469 იყო, პატიმრობის მაჩვენებელი კი - 521.8.² ამ მონაცემებით, საქართველოს ჰქონდა მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი. 2012 წლის სექტემბრის ციხის სკანდალური კადრებისა და ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ მოხდა სასჯელაღსრულების სისტემის ახალი რეფორმის ინიცირება. პირველი ნაბიჯის სახით, 2013 წლის 12 იანვარს ხელი მოეწერა ამნისტიის შესახებ კანონს, რომელმაც თავისუფლებისკენ გზა გაუხსნა დაახლოებით 3, 000 და სასჯელი შეუმსუბუქა 10, 000-ზე მეტ პატიმარს.³

2012-2013 წლებში პატიმართა რაოდენობის მკვეთრი კლება აისახა პატიმარი ქალების რაოდენობაზეც, რომელიც 2012 წლის მაჩვენებლიდან - 926, 2013 წლის 1 მაისისთვის შემცირდა 463-მდე – არა მხოლოდ ამნისტიის შედეგად გათავისუფლების გზით (ცხრილი 1). განსხვავებით ბევრი სხვა ქვეყნიდან, სადაც მსჯავრდებულ ქალთა წილი, მამაკაცებს წილთან შედარებით სწრაფად იზრდება, საქართველოში წლების მანძილზე ქალი პატიმრების წილი საკმაოდ სტაბილური იყო, 4.5%-დან 5%-მდე მაჩვენებელით.

2013 წლის მაისის შუარიცხვებისთვის პატიმარი ქალების რაოდენობა იყო 444, რომელთაგან 438 იმყოფებოდა თბილისთან ახლოს, რუსთავეში სასჯელაღსრულების 5 დაწესებულებაში, სადაც PRI -მ ჩაატარა პატიმრების კვლევა. დაწესებულების 438 ქალიდან 411 ქალი მსჯავრდებული იყო.

საქართველოს სასჯელაღსრულების სისტემაში მოხდა მრავალი ინიციატივის წამოყენება და დაგეგმვა. ეს მოიცავდა ციხის ჯანდაცვის რეფორმას, ნარკოტიკზე დამოკიდებულების მკურნალობას,⁴ პატიმართათვის ფსიქო-სოციალურ

1 საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს ოფიციალური ვებ-გვერდი, 2013 წლის 14 მაისის მდგომარეობით <http://www.mcla.gov.ge>

2 ევროსაბჭოს სასჯელაღსრულების ყოველწლიური სტატისტიკა, 2013 წლის 30 ივნისის მდგომარეობით <http://www3.unil.ch/wpmu/space/space-i>

3 “ნულოვანი ტოლერანტობიდან ფართომასშტაბიან ამნისტიამდე” *Georgia Today*, 2012 წლის დეკემბერი, 2013 წლის 22 ივლისის მდგომარეობით <http://www.georgiatoday.ge> „პარლამენტის თავმჯდომარე ხელს აწერს ამნისტიის შესახებ კანონს“, *Civil Georgia*, თბილისი, 12 იანვარი, 2013 წლის 22 ივლისის მდგომარეობით <http://www.civil.ge/en>

4 საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტრო, *ციხის ჯანდაცვის რეფორმა, სტრატეგია და მისი განხორციელება, 2013 – 2014 1/2 (18 თვე) პერიოდისთვის*, თბილისი, 2013, 2013 წლის 2 ივლისის მდგომარეობით <http://word.office.live.com/vv>

მხარდაჭერას, ციხეებში სხვადასხვა პროგრამებისა და ღონისძიებების დანერგვას, თანამშრომელთა ტრენინგს, გათავისუფლებისთვის მოზადებასა და ყოფილი პატიმრებისთვის გათავისუფლების შემდგომი დახმარების განვევას.

ცხრილი 1: საქართველოს პატიმრების სტატისტიკა

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
პატიმართა საერთო რაოდენობა	15,465	18,309	18,659	21,239	23,684	24,114	19,349	10,202
მათ შორის ქალი	660	799	771	967	1174	1215	926	463
ქალების პროცენტული წილი	4.3%	4.3%	4.1%	4.5%	5%	5%	4.8%	4.8%

კვლევის შედეგები

კვლევის შედეგები მოიცავს საქართველოს სისხლის სამართლის ორგანოებიდან გამოთხოვილი სტატისტიკური მონაცემების ანალიზსა და პატიმარ ქალებს შორის ჩატარებული კვლევის შედეგად გაკეთებულ დასკვნებს.

კვლევა ჩატარდა 2013 წლის 15, 16 და 17 მაისს 2013 რუსთავეში სასჯელაღსრულების 5 ქალთა დაწესებულებაში, სადაც განთავსებულია ქვეყნის პატიმარ ქალთა უმეტესი ნაწილი.⁵

კვლევაში მონაწილეობა მიიღო 290-მა პატიმარმა, რაც იმ დროის მდგომარეობით შეადგენდა ქვეყნის პატიმარ ქალთა საერთო რაოდენობის 65%-ს (იხ. ცხრილი 3).

ცხრილი 3: ქალ პატიმართა მონაწილეობა კვლევაში

	საერთო რაოდენობა, მაისი, 2013	კვლევაში მონაწილეთა რაოდენობა	კვლევაში მონაწილეთა პროცენტული წილი
მსჯავრდებულ ქალები	444	290	65%
წინასწარ პატიმრობაში მყოფი ქალები	30	21	70%

1. წინასწარ პატიმრობაში მყოფი ქალები

2013 წლის თებერვლის მონაცემებზე დაყრდნობით, წინასწარ პატიმრობაში მყოფ ქალთა უმეტესობას (47.3%) ბრალი ედებოდა თაღლითობაში, რომელსაც მეორე

⁵ სხვა ციხეები, სადაც იმყოფებიან პატიმარი ქალები არის დასავლეთ საქართველოში მდებარე ქუთაისის #2 დაწესებულება, ბათუმის #3 დაწესებულება და ზუგდიდის #4 დაწესებულება, თუმცა კვლევის ჩატარების დროისთვის ყველა პატიმარი ქალი, რომელიც სასჯელს იხდიდა ბათუმისა და ზუგდიდის დაწესებულებაში, გათავისუფლდა ან გადაყვანილ იქნა რუსთავის #5 დაწესებულებაში. ქუთაისის #2 დაწესებულებაში იმყოფებოდა 6 ქალი, მათ შორის 3 წინასწარ პატიმრობაში მყოფი, 1 მაისი, 2013 წ.

ადგილზე მოჰყვებოდა მკვლელობა (16%) და ნარკოტიკული დანაშაული (10.5%). სხვა დანარჩენი დანაშაულები არაძალადობრივი იყო, ზოგიერთი მათგანი კი შეიძლება ასევე განხილულ იქნას, როგორც თაღლითობა.

ცხრილი 4: სამართალდარღვევები, რომელიც ბრალად ედებოდათ წინასწარ პატიმრობაში მყოფ ქალებს 2013 წლის თებერვალში

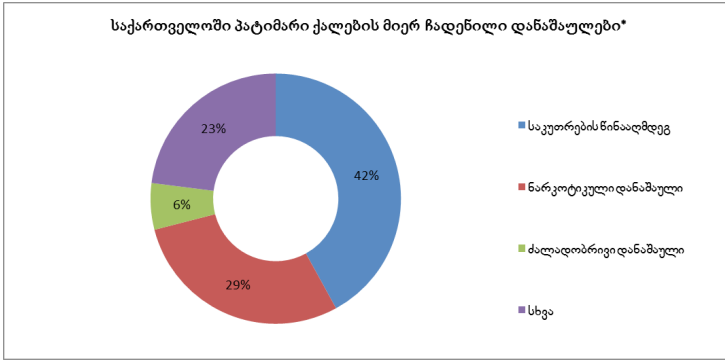
	რაოდენობა	პროპორციულობა
თაღლითობა / გადასახადებისგან თავის არიდება	9	47.3%
მკვლელობა/მკვლელობის მცდელობა	3	16%
ნარკოტიკთან დაკავშირებული დანაშაული	2	10.5%
ყალბი დოკუმენტაციის წარმოება	1	5.3%
არასრულწლოვნის მიმართ შვილად აყვანის მიზნით უკანონო გარიგება	1	5.3%
ქურდობა	1	5.3%
მინასთან დაკავშირებული გარიგების უკანონო რეგისტრაცია	1	5.3%
აკრძალული ნივთის გადატანა	1	5.3%

წყარო: სასჯელაღსრულების დეპარტამენტი, საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტრო

2. ქალების მიერ ჩადენილი დანაშაულები და სასჯელები

ხელისუფლებისგან მიღებული სტატისტიკის მიხედვით, ქალთა დიდი ნაწილი (39%) მსჯავრდებულია თაღლითობისთვის. ცალკეული სამართალდარღვევები, ისეთი, როგორიცაა გაფლანგვა, გაყალბება ან ყალბი დოკუმენტების გაყიდვა ჯამში შეადგენს საერთო დანაშაულების 3%-ს, რომელიც ასევე შეიძლება მივაკუთვნოთ თაღლითობას და შედეგად მაჩვენებელი აინეცს 42%-მდე. მეორე ყველაზე ხშირი დანაშაული ნარკოტიკთან დაკავშირებული დანაშაულია და შეადგენს 29%-ს, თუმცა ეს პროცენტული მაჩვენებელი შეიძლება არ ასახავდეს ამნისტიამდელ მდგომარეობას. ორგანიზაცია „საერთაშორისო ზიანის შემცირების“ მიერ ჩატარებული კვლევის თანახმად, 2011/2012 წლებში საქართველოში ქალ პატიმართა 34% სასჯელს იხდიდა ნარკოტიკული დანაშაულისათვის.⁶

6 ე. იაკობიშვილი, „საერთაშორისო ზიანის შემცირება“, შემფოთების საფუძველი: ქალთა პატიმრობა ნარკოტიკთან დაკავშირებული სამართალდარღვევებისათვის ევროპასა და ცენტრალურ აზიაში და საკანონმდებლო და სასჯელაღსრულების სისტემის რეფორმის საჭიროება, დიდი ბრიტანეთი, 2012, გვ. 10

(*საქართველოს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის ინფორმაციაზე დაყრდნობით (იხ. ცხრილი 5). მოხდა დანაშაულების დაჯგუფება; მკვლელობა, არაგანზრახ მკვლელობა, ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება და დედის მიერ ახალშობილის განზრახ მკვლელობა გაერთიანდა მძიმე დანაშაულის ქვეშ; თაღლითობა, გაფლანგვა და ყალბი დოკუმენტების დამზადება და გაყიდვა - ქონებრივი (საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული) დანაშაულის ქვეშ. სხვა დანაშაულები, მათ შორის იგულისხმება თავისუფლების უკანონო აღკვეთა, უკანონო შვილად აყვანა, სასჯელაღსრულების დაწესებულების საქმიანობისთვის ხელის შეშლა და სხვა დანაშაულები, რომლებიც არ არის დაკონკრეტებული სტატისტიკაში, ნაგულისხმევი, რომ არის არაძალადობრივი დანაშაულები, თუმცა ინფორმაცია არ არის საკმარისი არაძალადობრივად კლასიფიცირებისათვის. ნარკოტიკული დანაშაულების შესახებ ხელმისაწვდომი მონაცემები არ ახდენს მოხმარების, შენახვისა და ტრეფიკინგის, ასევე ძალადობრივი და არაძალადობრივი დანაშაულების კლასიფიცირებას.)

ცხრილი 5: საქართველოში პატიმარი ქალების მიერ ჩადენილი დანაშაულები 2013 წლის მაისში

დანაშაულები	რაოდენობა	პროცენტული წილი
ნარკოტიკული დანაშაული	119	29%
თაღლითობა	161	39%
მკვლელობა	19	4.6%
თავისუფლების უკანონო აღკვეთა	19	4.6%
დედის მიერ ახალშობილის განზრახ მკვლელობა	1	0.2%
მკვლელობა	1	0.2%
ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება	4	1%
ბავშვის შვილად აყვანის უკანონო გარიგება	1	0.2%

გაფლანგვა	9	2%
ყალბი დოკუმენტების დამზადება და გაყიდვა	4	1%
სასჯელალსრულების დანესებულების საქმიანობისთვის ხელის შეშლა ⁷	12	3%
სხვა დანაშაულები	61	15%
ჯამი	411	

წყარო: საქართველოს სასჯელალსრულების დეპარტამენტი

საქართველოს აქვს ძალიან მკაცრი ნარკოტიკული კანონმდებლობა. ნარკოტიკების უკანონო გამოყენება ექიმის დანიშნულების გარეშე პირველადი გამოვლენისთვის ინიშნება ადმინისტრაციული სასჯელი ჯარიმის ან ადმინისტრაციული პატიმრობის სახით⁷, ხოლო იმავე წლის მანძილზე დანაშაულის განმეორებითი ჩადენა ითვლება უკვე სისხლის სამართლის დანაშაულად.⁸ შესაბამისად, ადამიანთა მნიშვნელოვანი რაოდენობა პატიმრობაში იმყოფება ნარკოტიკის გამოყენების ან ფლობისთვის.⁹

2013 წლის მაისში გაცხადდა, რომ საქართველოს ახალი ხელისუფლება გეგმავდა სასჯელების შემცირებას ნარკოტიკთან დაკავშირებული ზოგიერთი დანაშაულისთვის, იმ საერთაშორისო მიდგომის გათვალისწინებით, რომ ნარკოტიკის მოხმარებას მეტად სჭირდება თერაპიული მიდგომა ვიდრე სისხლის სამართლებრივი.¹⁰ „ბანგკოკის წესები“ მოითხოვს ნარკოტიკის მოხმარების მკურნალობის გენდერულად მგრძობიარე პროგრამების არსებობას ორივე, დანაშაულის აღკვეთისა და ალტერნატიული სასჯელების დივერსიფიცირების მიზნით.¹¹

2010-2012 წწ პერიოდისთვის მიღებული მონაცემები აჩვენებს პატიმრობის ალტერნატივების გამოყენების სიხშირეს, გამოყენებული ალტერნატიული სანქციების პროპორციულობას და ქალი და მამაკაცი პატიმრების სასჯელებს შორის სხვაობებს. (ცხრილი 6)

7 ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი, მუხლი 45

8 საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 273

9 ნ. ყვავილაშვილი, ქ. ფილაური, *ნარკოტიკების უკანონო მოხმარება საქართველოს ციხეებში*, საქართველოს ფსიქოლოგიური და სამედიცინო რეაბილიტაციის ნაშების მსხვერპლთა ცენტრი (GCRT), გვ. 3,4 (*ნარკოტიკების უკანონო მოხმარება*) სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 260, რომელიც ითვალისწინებს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას ნარკოტიკების უკანონო შენახვა, შექმნა / შენახვის და / ან გასაღებისთვის, არ განასხვავებს შენახვას პირადი მოხმარების და/ან გასაღებისთვის, ამგვარად ითვალისწინებს თანაბარ სასჯელს ორივე შემთხვევისთვის და აწესებს არაპროპორციულ სასჯელს ნარკომომხმარებლებისთვის. (*ნარკოტიკების უკანონო მოხმარება*, გვ. 6)

10 მაგ. იხილეთ, ვაეროს კომისია ნარკოტიკული საშუალებებზე (CND) დადგენილება 55/12, 'პატიმრობის ალტერნატივები გარკვეული დანაშაულებისთვის, როგორც შემცირების სტრატეგიის მოთხოვნა, რომელიც ხელს უწყობს საზოგადოებრივ ჯანმრთელობასა და საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას', 16 მარტი 2012, E/2012/28, E/CN.7/2012.18; UNODC, იტულებიდან ერთობამდე: ნარკოლამოკიდებულების მკურნალობა ჯანდაცვით და არა დასჯით, სადისკუსიო დოკუმენტი, ნიუ-იორკი, 2013 წლის 6 ივნისის მდგომარეობით <http://www.unodc.org/docs/treatment/Coercion>

11 „ბანგკოკის წესები“, ნესი 62

ცხრილი 6: სასამართლოს მიერ შეფარდებული სასჯელები 2010 - 2012 წწ:

სასჯელის ტიპები	სასჯელების რაოდენობა /ქალი	სასჯელების თანაფარდობა / ქალი	სასჯელების რაოდენობა /კაცი	სასჯელების თანაფარდობა / კაცი
თავისუფლების აღკვეთა	1,250	32.6%	19,745	43.7%
პირობითი სასჯელი	2,236	58.3%	22,051	48.8%
ჯარიმა	291	7.6%	2,901	6.4%
საზ. სასარგებლო შრომა	51	1.3%	459	1%
გამასწორებელი სამუშაო	1	0.02%	0	-
სასჯელის გადავადება	1	0.02%	6	0.01%
თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევა	0	-	11	0.02%
სასჯელების საერთო რაოდენობა	3,830	45,173		

წყარო: საქართველოს უზენაესი სასამართლო

სასამართლოების მიერ შეფარდებული სასჯელების უმრავლესობა როგორც მამაკაცებისთვის, ასევე ქალებისთვის, წარმოადგენს არასაპატიმრო სანქციებს. მამაკაცებთან შედარებით, ქალი დამნაშავეების მიმართ გამოტანილი საპატიმრო სასჯელი უფრო იშვიათია (შესაბამისად 43.7% და 32.6%).

მსჯავრდებული ქალებისა და მამაკაცების სასჯელების ხანგრძლივობის ცხრილი (ცხრილი 7) აჩვენებს, რომ სასჯელების თანაფარდობა თითქმის ერთნაირია ორივე სქესის შემთხვევაში. ორივე შემთხვევაში ყველაზე დიდი პროპორციულობით წარმოდგენილია სასჯელები 2 წლამდე ვადით - 43% ქალების შემთხვევაში და 49% მამაკაცების შემთხვევაში. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ იმ ქალების პროცენტული რაოდენობა, რომელთაც გრძელვადიანი სასჯელები აქვთ, მაღალია (33%), იგივე ხანგრძლივობის სასჯელის მქონე მამაკაცების პროცენტულ რაოდენობაზე (25.7%).

ცხრილი 7: სასამართლოების მიერ შეფარდებული სასჯელების ხანგრძლივობა: 2010 - 2012 წწ.

სასჯელის ხანგრძლივობა	ქალების რაოდენობა	ქალების პროცენტული რაოდენობა	კაცების რაოდენობა	კაცების პროცენტული რაოდენობა
2 წლამდე	535	43%	9,732	49%
2-დან 5 წლამდე	305	24.4%	4,935	25%
5-დან 10 წლამდე	270	21.6%	3,417	17.3%

10-დან 20 წლამდე	111	9%	1,382	7%
20 წელზე მეტი	29	2.3%	259	1.3%
უვადო თ/ა	0	0%	20	0.1%
ჯამი			1,250	19,745

წყარო: საქართველოს უზენაესი სასამართლო

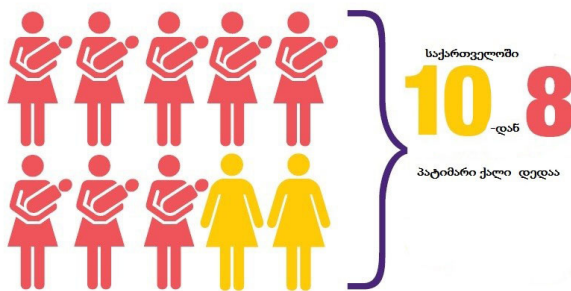
ქალ პატიმართა შორის ჩატარებული კვლევა

1. ასაკი, ოჯახური მდგომარეობა და ბავშვები

ქალთა ერთი მესამედი 50 წელზე მეტისაა. 32% პროცენტი 40-დან 50 წლამდე, ხოლო დაახლოებით ერთი მეოთხედი - 30-დან 40 წლამდე. პატიმარ ქალთა პროცენტული რაოდენობა სხვა ქვეყნების ციხის კონტიგენტთან შედარებით, გასაოცრად დაბალია.

საქართველოში პატიმარ ქალთა დაახლოებით ერთი მესამედი ნაწილი დაქორწინებულია. ქალების 4% ცხოვრობს პარტნიორთან ერთად, 28% განქორწინებული ან დამორეზებულია. ქვრივი ქალების რაოდენობა 21%-ს შეადგენს, ხოლო ქალთა 11% დაუოჯახებელია.

გამოკითხვიდან ჩანს, რომ სამხრეთ კავკასიაში, ისევე როგორც მსოფლიოს მრავალ სხვა ქვეყანაში, ქალების უმრავლესობას (78%) ჰყავს შვილი/შვილები. ბავშვების უმეტესობა ცხოვრობს დედის მშობლების ოჯახში, ხოლო ძალიან მცირე ნაწილი – მამის მშობლებთან. შვილების დიდი ნაწილი ზრდასრულია და ცხოვრობს მეუღლეთან ან პარტნიორთან ერთად. საქართველოში 586 ისეთი ბავშვია, რომელთა დედებიც იმყოფებიან პატიმრობაში;

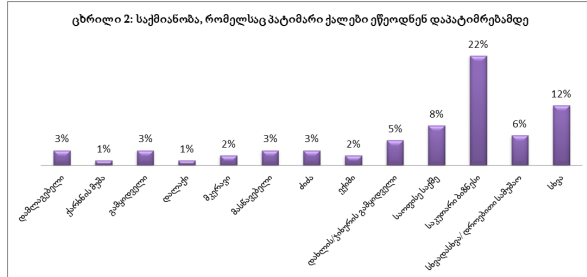
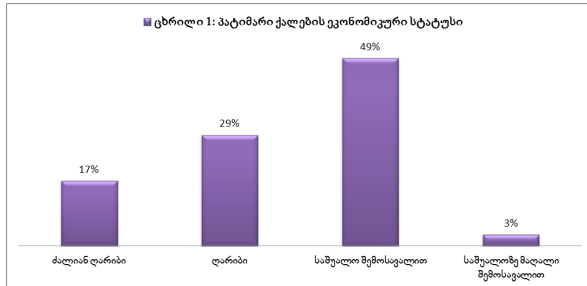
2. განათლების დონე

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში პატიმარი ქალების განათლების დონე საკმაოდ მაღალია. ეს, სავარაუდოდ, ასახავს ზოგად სიტუაციას ქვეყნის მოსახლეო-

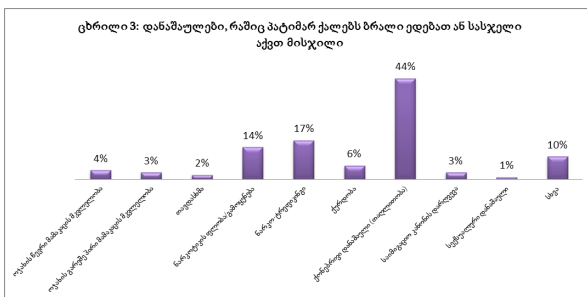
ბაში.¹² ქალების 98%-ს აქვს საშუალო ან საშუალოზე მაღალი განათლება, 27%-ს საუნივერსიტეტო განათლება (ბაკალავრის ხარისხი), ხოლო 13%-ს უფრო მაღალი ხარისხი.

3. ეკონომიკური სტატუსი და დასაქმება

საქართველოში პატიმარ ქალთა 46% აცხადებს, რომ ღარიბი ან ძალიან ღარიბია. (იხ. თავი 5). ქალების 66%-ს დაკავების პერიოდში ჰქონდა ანაზღაურებადი სამსახური. აღსანიშნავია, ქალთა დასაქმების მაღალი მაჩვენებელი. ცხრილი 2-დან ჩანს, თუ რა სახის საქმიანობას ეწეოდნენ ქალები დაკავებამდე.

4. დანაშაულები და ბრალდებები

¹² UNICEF- ის სტატისტიკა, საქართველო, 2013 წლის 4 ივლისის მდგომარეობით http://www.unicef.org/infobycountry/georgia_statistics.html

საქართველოში თაღლითობა შეადგენს მთლიანი დანაშაულების 44%-ს; ქურდობაზე მოდის 6% - ორივე დანაშაული ერთად მთლიანი დანაშაულების ნახევარს უტოლდება. დანაშაულების 31% ნარკოტიკთან დაკავშირებულ დანაშაულზე მოდის, თუმცა ეს მაჩვენებლები, სავარაუდოდ, განსხვავებულია ამნისტიამდელი მაჩვენებელისგან, რადგან, როგორც ამბობენ, ბევრი ნარკოდანაშაულის ბრალდებით პატიმრობაში მყოფი ქალი გაათავისუფლდა.¹³

ქალების 4% ბრალდებული ან მსჯავრდებულია ოჯახის წევრი მამაკაცის მკვლელობის ან არაგანზრახ მკვლელობისთვის. ეს მონაცემი ანალოგიურია სხვა ქვეყნებში ჩატარებული კვლევისას მიღებული მონაცემებისა, სადაც სტატისტიკაზე დაყრდნობით ჩანს, რომ, ქალის მიერ ჩადენილი მკვლელობისას, მათი მსხვერპლი ხშირად მოძალადე პარტნიორი ან მეუღლეა, რომელიც, ხშირ შემთხვევაში, მათზე სისტემატიურად ძალადობდა. პატიმარი ქალების 3% სასჯელს იხდიდა ოჯახის გარეშე პირის მკვლელობის ან არაგანზრახ მკვლელობისთვის. მათ შორის არიან ქალები, რომელთაც ბრალი ედებათ ახალშობილის განზრახ მკვლელობაში (ცხრილი #5). 2010 წლის მონაცემებით 8 ქალი იხდიდა სასჯელს ახალშობილის განზრახ მკვლელობისთვის.¹⁴

საქართველოში ქალების მიერ ჩადენილი დანაშაულების კატეგორიების ზოგადი მაჩვენებელი მსგავსია მსოფლიოს სხვა ქვეყნების მაჩვენებლებისა. დანაშაულების უმრავლესობა არაძალადობრივი ხასიათისაა - ქონებრივი (საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული ან ნარკოტიკული დანაშაული).

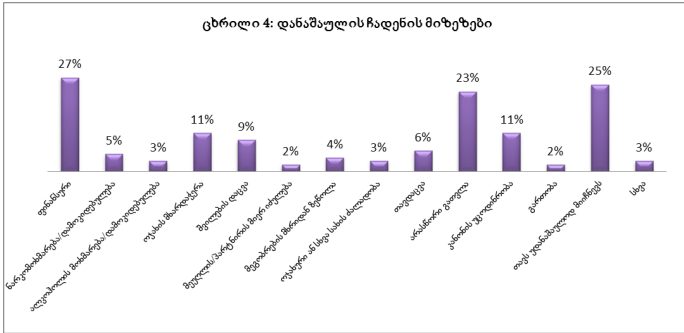
5. დანაშაულის ჩადენის მიზეზები

პატიმარი ქალების 27% დანაშაულის ჩადენის მიზეზად ფინანსურ მდგომარეობას ასახელებს. 11%-ის განცხადებით, დანაშაული ოჯახის დასახმარებლად ჩაიდინეს.

საქართველოში, პატიმარ ქალთა 23% აცხადებს, რომ მათ დანაშაულისკენ არასწორმა აზროვნებამ უბიძგა და ისინი შეცდნენ, სწორად ვერ გათვალეს შედეგები. ქალთა მეოთხედი თავს უდანაშაულოდ მიიჩნევს. 11%-მა კი უპასუხა, რომ დანაშაული კანონის უცოდინრობით ჩაიდინეს (იხ. ცხრილი 4).

13 ინტერვეუ საქართველოს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის სოციალური დაცვის სამსახურის უფროსთან, 13 მაისი, 2013

14 ინტერვეუ არასამთავრობო ორგანიზაციის, ქალთა კლუბი “ჰეონის” რეგიონალურ კოორდინატორთან, ელისო ამირეჯიბთან, 13 მაისი, 2013. ქალთა კლუბმა “ჰეონი” რუსთავის #5 დაწესებულებაში ჩატარა კვლევა ქალებზე, რომელთაც მოკლეს საკუთარი შვილები; შედეგები ასახულია თინათინ ამირეჯიბის მიერ მომზადებულ ანგარიშში: *მკვლეული დედები, ფილიციდური და ნეონატოციდური დედების ფსიქო-სოციალური პორტრეტი* საქართველოში, 2011, კვლევაში დეტალურადაა შესწავლილი დანაშაულის მიზეზები და დამნაშავეთა მახასიათებლები.

6. მსჯავრდებისა და პატიმრობის პრაქტიკული შედეგები

პატიმრობის პრაქტიკულ შედეგებს შორის ყველაზე აქტუალურია სამსახურისა და საცხოვრებლის დაკარგვა. საქართველოში პატიმარ ქალთა 34%-მა დაკარგა სამუშაო ადგილი, ხოლო 36%-მა საცხოვრებელი.

ოჯახის დანგრევის მსხვერპლი პატიმარ ქალთა 18% გახდა.

ქალების 13% განაცხადა, რომ მათი შვილები ქუჩაში დარჩნენ, ხოლო 3%-მა პროცენტმა, აღნიშნა, რომ ბავშვები წაართვეს.

საქართველოში, პატიმარ ქალთა 12 პროცენტი ამბობს, რომ ისინი სტიგმატიზებულინი არიან ოჯახებისა და საზოგადოების მიერ.

7. ნარკოტიკსა და ალკოჰოლზე დამოკიდებულება

ნარკოტიკებსა და ალკოჰოლზე დამოკიდებულების მაჩვენებელი პატიმარ ქალებს შორის დაბალი აღმოჩნდა - საქართველოში ნარკოდამოკიდებულების საერთო მაჩვენებლის 4%; ალკოჰოლზე დამოკიდებულების საერთო მაჩვენებლის 1%, ხოლო ნარკოტიკსა და ალკოჰოლზე დამოკიდებულების მკურნალობის საერთო მაჩვენებლის 2%.

თუმცა, რიგი გამოკითხვებისა საუბრობდა პატიმარ ქალთა შორის სხვადასხვა ნარკოტიკთან დაკავშირებულ ნარკოდამოკიდებულების საკითხებზე.¹⁵ სახალხო დამცველის ოფისის პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ხელმძღვანელი აცხადებს, რომ პატიმარი ქალებისგან შემოსული საჩივრების 90% უკავშირდება ჯანმრთელობის მდგომარეობას, კერძოდ კი, ნარკოდამოკიდებულებას. არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც მუშაობდნენ რუსთავის #5 დაწესებულებაში, PRI-სთან საუბარში აცხადებენ, რომ პატიმრობამდე ბევრი ქალი იყო ნარკოტიკზე ან ალკოჰოლზე დამოკიდებული, რასაც ციხის წინა ადმინისტრაცია

¹⁵ მაგალითად, გლობალური ინიციატივა ფსიქიატრიაში (GIP) აცხადებს, რომ ქალები დაპატიმრებამდე იყვნენ სინთეტიკურ ნარკოტიკს, პეროინსა და მარიხუანას. მეორე არასამთავრობო ორგანიზაციამ - თანადგომა, რეპროდუქციული ჯანმრთელობის საინფორმაციო და საკონსულტაციო ცენტრმა 2007 წელს ჩაატარა კვლევა, რომელზე დაყრდნობითაც პატიმარ ქალთა 23% პატიმრობამდე ნარკოტიკის ინტრავენური მომხმარებელი იყო.

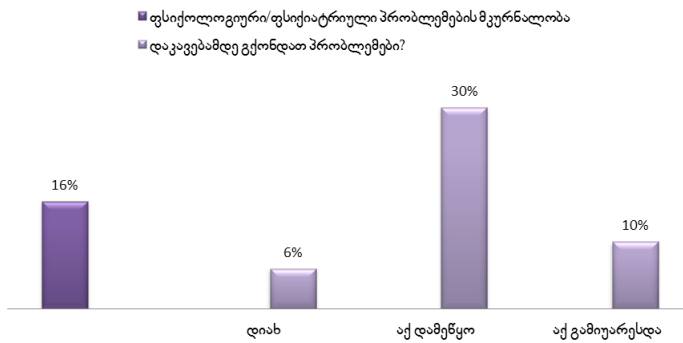
იყენებდა პატიმრების დასამშვიდებლად და გასაკონტროლებლად.¹⁶ ციხეში არ არსებობს დახმარების ან მკურნალობის საშუალება, როდესაც ქალებს აქვთ აბსტინენციის სინდრომი.

თუ გავითვალისწინებთ სხვადასხვა გამოკითხულთაგან მიღებულ ინფორმაციას, ოფიციალური მონაცემები საქართველოში ნარკოდამოკიდებულების შესახებ არ ასახავს ქვეყანაში ქალ დამნაშავეთა შორის ნარკოდამოკიდებულების რეალურ დონეს. პირველ რიგში, კვლევის შედეგებზე გავლენა იქონია ამნისტიამ, რომელიც ქვეყანაში განხორციელდა PRI-ს კვლევის დაწყებამდე და რომლის შედეგადაც მოხდა 427 ქალის გათავისუფლება.¹⁷ განსხვავების მიზეზი შეიძლება იყოს ქალების მიერ ნარკოტიკთან და ალკოჰოლთან დაკავშირებული სირცხვილისა და სტიგმის განცდა, ან მიუხედავად კვლევის ანონიმურობისა, ის ფაქტი, რომ ნარკოტიკის მოხმარება სისხლის სამართლის დანაშაულია და მათ არ სურთ ყურადღების მიპყრობა. შესაძლოა, ქალებს აღარ მიაჩნიათ თავი დამოკიდებულად, რადგან ციხეში მათ ხელი არ მიუწვდებათ ნარკოტიკზე.

8. პატიმრობის ფსიქოლოგიური და ფსიქიატრიული შედეგები

პატიმრობის ფსიქოლოგიურ შედეგებს შორის ყველაზე დიდი მაჩვენებელი - 62% დეპრესიაზე მოდის, რომელსაც 53%-იანი მაჩვენებლით უძილობა მოყვება. მართობას პატიმარ ქალთა 34% განიცდის, ხოლო შიშს - ქალების 33%. საქართველოში პატიმარ ქალთა 15%-ს აგრესია ანუხებს, 17% ფიქრობს თვითმკვლელობაზე, ხოლო 6% თავის დაზიანებაზე. სხვა ფსიქოლოგიური პრობლემები პასუხებში უმნიშვნელო რაოდენობით აისახა.

ქალ პატიმართა ფსიქოლოგიური და ფსიქიატრიული პრობლემები და მკურნაობა

საქართველოში ინტერვიუებული რესპოდენტები ხშირად საუბრობდნენ პა-

16 ქალთა კლუბი პეონი და პროფესიონალ ფსიქოლოგთა ასოციაცია
 17 საქართველოს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის სოციალური სამსახურის ხელმძღვანელის ინფორმაციით, გათავისუფლებულ პატიმართა დიდი ნაწილი, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ნარკოტიკზე დამოკიდებული იყო.

ტიმრობის უარყოფით გავლენაზე ქალების ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე. ეს მოიცავს დახურული სივრცისგან გამონეველ სტრესსა და შფოთვის (ე.წ. 'ციხის სინდრომი'), ასევე ტრავმის შემდგომ სტრესულ აშლილობას და ფსიქიკური ჯანმრთელობის სხვადასხვა პრობლემებს (უძილობა, შფოთვის მაღალი დონე, დეპრესია, ფობიები, კომუნიკაციის შეზღუდული უნარი, ფსიქოლოგიური ჩივილები, ძლიერ დეპრესიული ეპიზოდები, პიროვნული აშლილობები, ფსიქოპათია და ფსიქოზი). სტრესის მაღალი დონე აღინიშნება წინასწარ პატიმრობაში მყოფ და იმ მსჯავრდებულ ქალებს შორის, რომლებიც მალე თავისუფლდებიან. ეს უკანასკნელი დარდობდნენ, მიიღებდნენ თუ არა მათ ოჯახები. რესპოდენტებმა აღნიშნეს ნარკოტიკზე დამოკიდებული ქალებისათვის დამატებითი ფსიქო-სოციალური დახმარების საჭიროებაც.¹⁸

სახალხო დამცველის აპარატთან არსებული პრევენციის ეროვნული მექანიზმის განყოფილებაში PRI-ს დაუდასტურეს, რომ ბევრ ქალს ფსიქიატრის რეგულარული ზედამხედველობა ესაჭიროება, თუმცა, ფსიქიატრები მათთან თვეში ერთხელ შედიან. დღევანდელი ხელმძღვანელობა მუშაობს უფრო სრულფასოვანი მკურნალობის დანერგვაზე, თუმცა ჯერ-ჯერობით ეს საკმარისი არ არის. შედეგები მხოლოდ რამდენიმე წლის მერე გახდება საგრძნობი.

9. თვითდაზიანება და თვითმკვლელობა

საქართველოში პატიმარ ქალთა 7%-ს ჰქონდა თვითდაზიანების, ხოლო 13%-ს თვითმკვლელობის მცდელობა. გამოკითხულ რესპოდენტთა ნაწილმა განაცხადა, რომ ქალ პატიმრებს შორის თვითდაზიანებისა და თვითმკვლელობის მაჩვენებლები საკმაოდ მაღალია.

ცხრილი 12: პატიმარ ქალთა შორის თვითდაზიანებისა და თვითმკვლელობის მცდელობა

პატიმრობამდე	7%
ციხეში	10%
ორივე, პატიმრობამდე და ციხეში	2%

ამჟამინდელი მონაცემებით, პატიმარ ქალთა 7%-მა განაცხადა, რომ თვითდაზიანებისა და თვითმკვლელობის მცდელობა ჰქონდათ დაპატიმრებამდე. ქალების 10% -ს ასეთი მცდელობა ციხეში ჰქონდა, ხოლო 2%-ს დაპატიმრებამდეც და პატიმრობის პერიოდშიც.

რესპოდენტების მიერ დასახელებული იქნა თვითმკვლელობისა და თვითდაზიანების მცდელობის მაღალი რისკის პერიოდები: პატიმრობის პირველი კვირები; სასამართლომდე და სასამართლოს შემდგომი პერიოდები; და დაკავებიდან 18 ინტერვიუ ქალთა კლუბ 'ვეონთან', ორგანიზაციასთან 'გლობალური ინიციატივა ფსიქიატრიაში (GIP) და პროფესიონალ ფსიქოლოგთა ასოციაციასთან

ბ თვის მანძილზე. მაღალი რისკისა და ასევე ციხის მსჯავრდებულთა ნაწილში გადაყვანის პერიოდი, მსჯავრდების შემთხვევაში, კერძოდ კი შიშის საფუძველზე, რომ პატიმარი გადაყვანილი იქნება ციხის დახურული რეჟიმის ნაწილში.¹⁹ უკვე მსჯავრდებულ ქალთა შორის თვითმკვლელობის მცდელობის შემთხვევები ნაკლებია. ამ კატეგორიაში მყოფ ქალებს, როგორც წესი, ყურადღების მიპყრობის მცდელობა ქონდათ, მაგალითად, სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობის მისაღებად. პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ხელმძღვანელი ადასტურებს, რომ თვითდაზიანებისა და თვითმკვლელობის მცდელობის დონე მაღალია, თუმცა ფატალური შედეგი იშვიათად დგება.

10. ოჯახური ძალადობის გამოცდილება

საქართველოში პატიმარი ქალების 13% ამბობს, რომ ოჯახური ძალადობის მსხვერპლია. ეს მაჩვენებელი გაცილებით ბევრი სხვა ქვეყნის მაჩვენებელზე დაბალია - დიდ ბრიტანეთში 50%,²⁰ ხოლო აშშ-ში 43% ერთ-ერთი კვლევის მიხედვით, ხოლო კიდევ უფრო მაღალი სხვა კვლევაზე დაყრდნობით.²¹

ძნელია იმის თქმა, ასახავს თუ არა სამხრეთ კავკასიის მაჩვენებლები რეალობას. ანგარიშებზე დაყრდნობით, ოჯახური ძალადობა პრობლემური საკითხია ქვეყანაში, თუმცა ფაქტების დიდი ნაწილი არ არის დაფიქსირებული მსხვერპლად ყოფნის სირცხვილის მიზეზით.²² საქართველოში 2006 წელს ჩატარებული დეტალური კვლევის მიხედვით, ქალების ძალიან მცირედი ნაწილი აღიარებს, რომ ფიზიკური ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლია. ჯამში ქალების მხოლოდ 6.9% აღიარებს ფიზიკური ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლად ყოფნას.²³ ამ რიცხვზე დაყრდნობით, პატიმარ ქალთა შორის პროცენტული თანაფარდობა, ზოგადად ციხის მდებარეობითი სქესის კონტიგენტთან მიმართებაში თითქმის ორჯერ უფრო მაღალია.

11. სექსუალური ძალადობის გამოცდილება

საქართველოში ქალთა 3% აცხადებს, რომ მათზე ერთხელ ან ორჯერ განხორციელებულა სექსუალური ძალადობა, ხოლო 2% სექსუალური ძალადობის ხშირი მსხვერპლი იყო.

ისევე როგორც ოჯახური ძალადობის შემთხვევაში, ეს მაჩვენებლებიც, შესაძლოა, არ ასახავდეს რეალობას. ამ სენსიტიურ საკითხზე მონაცემების შესაგროვებლად საჭიროა დამატებითი კვლევის ჩატარება. ძალადობის მხრივ არსებული ვითარება და ფსიქიკური ჯანმრთელობის საჭიროებები შეიძლება უკეთ

19 გლობალური ინიციატივა ფსიქიატრიაში (GIP)

20 UNODC სახელმძღვანელო ციხის მენეჯერებისა და ქალთა პატიმრობის პოლიტიკის

შემუშავებლებისათვის (2007), გვ. 9

21 ივივე, პ. 8

22 შეჯერე ქალების მიმართ ძალადობა, ადამიანის უფლებათა დამცველთა პროექტი <<http://www.stopvaw.org/Armenia.html> და <http://www.stopvaw.org/Georgia.html>>

23 პროფ. მარინე ჩიტაშვილი, პროფ. ნინო ჯავახიშვილი, ასოც. პროფ. ლეიზა არუთინოვი, ასოც. პროფ. ლია ნულაძე, სოფიო ჩაჩანიძე, ქალთა მიმართ ოჯახში ძალადობის საკითხის ეროვნული კვლევა საქართველოში, თბილისი (2010)

იქნეს გამოვლენილი პირადი ინტერვიუების ჩატარების, სამედიცინო ჩანაწერების გადამოწმებისა და სხვა მეთოდოლოგიების გამოყენების შემთხვევაში.

12. კავშირი ოჯახურ ძალადობას, სექსუალურ ძალადობას, ფსიქიკურ ჯანმრთელობასა და ნარკოდამოკიდებულებას შორის

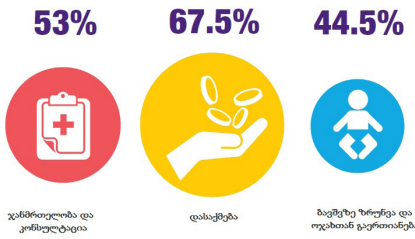
ფსიქიკურ ავადმყოფობის ან ნარკოდამოკიდებულების, როგორც ოჯახური ან სექსუალური ძალადობის შედეგზე კავშირის შესახებ დასკვნების გაკეთებისთვის საჭიროა საკითხის დამატებითი შესწავლა. როგორც უკვე აღინიშნა, მოცემული მაჩვენებლები შესაძლოა არ შეესაბამებოდეს სინამდვილეს. თუმცა, კვლევის შედეგები ნათლად მონიშნავს მათ შორის კორელაციას.²⁴

მაგალითისთვის, საქართველოში პატიმარ ქალთა 14%-ს, რომელთაც გაიარეს მკურნალობა ნარკოტიკზე ან ალკოჰოლზე დამოკიდებულებისათვის, ქონდა ოჯახური ძალადობის, ხოლო 28% -ს - სექსუალური ძალადობის ისტორია. იმ ქალთა 28.5%, რომლებსაც ჰქონდათ თვითდაზიანების მცდელობა იყო ოჯახური ძალადობის, ხოლო 23.8% - სექსუალური ძალადობის მსხვერპლუ ერთხელ ან ორჯერ.

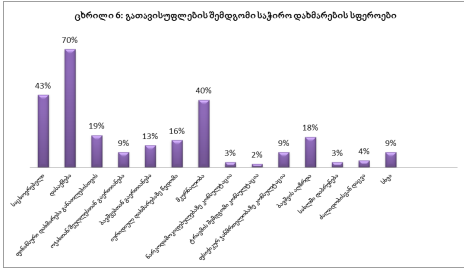
13. ახალი ცხოვრების დაწყებისთვის საჭირო დახმარება

ციხეში საჭიროებებთან დაკავშირებით, ქალების უმრავლესობამ (48%), განაცხადა, რომ ყველაზე დიდი დახმარება, რომელიც შეიძლება მათ გაენიოთ პრთავისუფლების შემდგომი რეინტეგრაციისთვის, იქნებოდა ჯანმრთელობის პრობლემების მკურნალობა. მეორე, ყველაზე სასურველი დახმარებაა თავდაჯერებულობის ამძლეებისა და ყოველდღიური ცხოვრებისთვის საჭირო უნარჩვევების განვითარების პროგრამები - 19%, და პროფესიული ტრენინგები - 18%. ამას მოჰყვება იურიდიული დახმარება - 17%, ფსიქიკური ჯანმრთელობის თერაპია/კონსულტაცია - 13% და განათლება - 15%.

გათავისუფლების შემდგომი დახმარების საჭიროების თაობაზე კითხვარის შემდეგმა კითხვამ გამოავლინა, რომ ჯანდაცვისა და კონსულტაციების სერვისს უმრავლესობა (54%) საჭიროებს, რასაც მოჰყვება სამუშაოს მოძიება (70%). ბავშვზე ზრუნვასა და ოჯახის გაერთიანებაში დახმარება სურს პატიმართა 49%-ს, ხოლო საცხოვრებელი უზრუნველყოფაში დახმარება - 43%. დანარჩენი საჭიროებების ჩამონათვალისათვის იხ. ცხრილი 6.

²⁴ გამოკითხვა ითვალისწინებდა პასუხის რამდენიმე ვარიანტის შემოხაზვის საშუალებას და, შესაბამისად, რიცხვები არ ასახავს იმ ქალების რაოდენობას, რომლებსაც გააჩნიათ ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული საჭიროებები, ან რომლებიც ნარკოდამოკიდებულები გახდნენ ნარსულში მსხვერპლად ყოფნის გამო.

14. წარსული დანაშაულები და რეინტეგრაციის პროცესში დაბრკოლებები
 პატიმარ ქალთა 15% წარსულშიც იმყოფებოდა პატიმრობაში. ცხრილი 13 აჩვენებს იმ დაბრკოლებებს, რომლებიც მათ შეხვედათ წინა პატიმრობიდან გათავისუფლების შემდგომ რეინტეგრაციის პროცესში. კითხვარში იყო რამდენიმე პასუხის მონიშვნის შესაძლებლობა და, შესაბამისად, თითოეული დაბრკოლება უფრო წარმოადგენს პასუხების თანაფარდობას, ვიდრე პატიმრების პროცენტულ მაჩვენებელს.

საქართველოში ნასამართლეობის ქონა, რომელიც ხელს უშლის დასაქმებასაც, წარმოადგენს ყველაზე დიდ დაბრკოლებას რეინტეგრაციის პროცესში (51%).

ცხრილი 13: გათავისუფლების შემდგომი რეინტეგრაციის პროცესის დაბრკოლებები

ადრეც ყოფილხართ მსჯავრდებული და იმყოფებოდით პატიმრობაში?	
დიახ	15%
თუ ციხეში ადრეც იმყოფებოდით, რა იყო ძირითადი დაბრკოლება, რასაც წააწყდით გათავისუფლების შემდეგ ახალი ცხოვრების დაწყების მცდელობისას?	
სტიგმა	9.3%
ნასამართლეობის გამო დაუსაქმებლობა	51%
პარტნიორმა/ქმარმა მიმატოვა	9.3%
ოჯახმა მიმატოვა	16%
ვერ ვნახე საცხოვრებელი	21%
ჯანმრთელობის მძიმე მდგომარეობა და მკურნალობის ხარჯების არქონა	16%
მძიმე ფსიქოლოგიური მდგომარეობა	2.3%
წარკოწმარები/მედიკამენტების მკურნალობის ხელმიუწვდომლობა	2.3%
სხვა	7%

15. გათავისუფლების შემდგომი დახმარება სამთავრობო ან არასამთავრობო სააგენტოებისგან

საქართველოში ყოფილი პატიმარი ქალების 21%-მა გათავისუფლების შემდეგ მიიღო სოციალურ რეინტეგრაციაში დახმარება. ცხრილი 14-ში ნაჩვენებია, თუ რა სახის დახმარება გაენიათ მათ.

ცხრილი 14: ყოფილი პატიმარი ქალებისთვის განუული დახმარების სახეობები

ყოფილ პატიმართა საერთო რაოდენობა	43
მიღებული დახმარების რაოდენობა და პროცენტული მაჩვენებელი	
სამართლებრივი კონსულტაცია	0
ფინანსური	4 (9.3%)
დასაქმება	2 (4.6%)
ჯანდაცვა	3 (7%)
საცხოვრებელი	2 (4.6%)
ფსიქო-სოციალური	1 (2.3%)
ფსიქიკური ჯანმრთელობის/ნარკოდამოკიდებულების შესახებ კონსულტაცია	2 (4.6%)
ტრენინგი უნარებში	0
განათლება	3 (7%)
სხვა	0

დაბრკოლებების შესახებ ცხრილი 13-ში ნაჩვენებია შედეგებისა და განუული დახმარების შესახებ ცხრილი 14-ში ნაჩვენებია შედეგების გათვალისწინებით, ცხადია რომ მეტი მხარდაჭერაა საჭირო პატიმარი ქალებისთვის ახალი ცხოვრების დაწყების ხელშეწყობისათვის და განმეორებითი დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად. საქართველოში ამ მხრივ მიმდინარე მუშაობა ზუსტად რომ დროული და აუცილებელია.

16. წინასწარ პატიმრობაში მყოფი ქალები

კვლევაში მონაწილე პატიმარ ქალთა 7% იმყოფებოდა წინასწარ პატიმრობაში. უმეტესობა წინასწარ პატიმრობაში იმყოფება 1 ნელზე ნაკლები ვადით. მხოლოდ 1 ქალია 1 ნელზე მეტი ვადით (ცხრილი 15).

საქართველოში წინასწარი პატიმრობის მაქსიმალური ნორმატიული ვადა 9 თვეა, სადაც სასამართლო მოსმენამდე წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის ვადად დაშვებულია 60 დღე.²⁵ შესაბამისად, 1 ქალი, რომლის წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის ვადაც აღემატებოდა 1 ნელს, პატიმრობაში იმყოფებოდა კანონის მიერ დადგენილი ნორმატიული ვადის დარღვევით.²⁶

21-დან 19 წინასწარ პატიმრობაში მყოფ ქალს ჰყავდა ადვოკატი, ერთმა ქალმა კითხვას არ გასცა პასუხი. ქალების უმეტესობას კერძოდ დაქირავებული ად-

²⁵ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი (2009), მუხლი 205

²⁶ ეს მოიცავს პატიმრების იმ ჯგუფს, რომლებიც ჩართულნი იყვნენ ციხის ამბოხში და დაემატათ ახალი სასჯელები. ისინი იმყოფებოდნენ გაძლიერებული დაცვის ქვეშ რუსთავის #5 ციხეში.

ვოკატები ჰყავდა, რომელთაც გასამრჯელოს უზღიდნენ თავად ან მათი ოჯახები. დანარჩენებს დახმარებას სახალხო დამცველი ან სასამართლოს მიერ დანიშნული ადვოკატი უწევდა.

ცხრილი 15: პატიმარი ქალების წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის ვადა

0-1 წელი	20
1-2 წელი	21
2-3 წელი	
3-4 წელი	
4-5 წელი	

4. რეკომენდაციები

წინამდებარე კვლევის ანგარიში არ ვრცელდება ისეთ საკითხებზე, როგორცაა სახელმწიფოს მიერ „ბანგოკოს წესების“ განხორციელება, ან პატიმარ ქალთა პირობები ციხეში.

მოყვანილი რეკომენდაციები არ შეიცავს იმ ზომებს, რომლებიც საჭიროა ციხეში ფიზიკური პირობების გაუმჯობესებისთვის.

მნიშვნელოვანი და თვალსაჩინო ძალისხმევა, რომელიც საქართველოში სასჯელალსრულების სისტემის რეფორმირების ფარგლებში ხორციელდება ახალი ხელისუფლების მიერ სამართლიანი და ეფექტური სისხლის სამართლის სისტემისკენ გადადგმული მნიშვნელოვანი ნაბიჯია. გეგმები და საქმიანობა მოიცავს: ციხის პოპულაციის შემცირებისკენ გადადგმულ ნაბიჯებს (თუმცა, PRI-ს მხრიდან უნდა აღინიშნოს, რომ ამნისტიების შედეგი, როგორც წესი, მოკლევადიანია და მას უნდა მოჰყვეს სხვა სისტემური ღონისძიებებიც); პერსონალის ტრენინგის გაუმჯობესება, ძირითადი აქცენტით ადამიანის უფლებებზე, სპეციალური ჯგუფების საჭიროებებზე და ქალ პატიმართა უფლებებზე; ციხეებში ჯანდაცვის მომსახურების გაუმჯობესება; პატიმართა მომზადება გათავისუფლებისთვის და გათავისუფლების შემდგომი დახმარება. საქართველოში ნარკოტიკთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ცვლილებები და რეფორმა, ნაკლებად მკაცრი მიდგომების შემუშავება სასჯელალსრულების პოლიტიკას შესაბამისობაში მოიყვანს დღევანდელ ცნობიერებასთან, რომ ნარკოტიკის მოხმარება ჯანმრთელობის პრობლემა უფროა, ვიდრე სისხლის სამართლის საკითხი. შემდეგი რეკომენდაციები სახელმძღვანელოდ უნდა იქნეს გამოყენებული ქალ პატიმართა მიმართ მიმდინარე და მომავალი პოლიტიკის და პროგრამების შემუშავების პროცესში:

- ნაბიჯები უნდა გადაიდგას ქალთა პატიმრობის შემცირებისაკენ მათი ვიქტიმიზაციის ისტორიისა და სამეურვეო მოვალეობების გათვალისწინებითა და შემდეგი გზებით:
- სადაც შესაძლებელია, წინასწარი დაკავების ნაცვლად არასაპატიმრო ღონისძიებების გამოყენება. (ბანგოკოს წესები, წესი 57)

- სასამართლოებისთვის უფლებამოსილების მინიჭება, განიხილოს შემამსუბუქებელი და გენდერულად სპეციფიკური ფაქტორები ქალი დამნაშავეებისთვის სასჯელის გამოტანის დროს. (ბანგკოკის წესები, წესები 57 და 61)
- 2013- 2014 წწ. პირველი ნახევრისთვის შემუშავებული ციხის ჯანდაცვის რეფორმის სტრატეგიაში ჩამოყალიბებული გეგმების აღიარება (ციხის ჯანდაცვის რეფორმის სტრატეგია), სამედიცინო მომსახურების გაუმჯობესების საჭიროების ხაზგასმა. კერძოდ, გენდერულად სპეციფიკური ჯანდაცვის სერვისები ქალთა ციხეში უნდა განიხილებოდეს, როგორც პრიორიტეტული საკითხი. (ბანგკოკის წესები, წესი 6-დან 18-მდე და 48)
- ციხის ჯანდაცვის რეფორმის სტრატეგიის გეგმების ხელშეწყობის პარალელურად, ქალთა ციხეში მეტადონის პროგრამის გაფართოება. ასევე ცნობილია, რომ ეს პროგრამა ეხება მხოლოდ ოპიოიდებზე დამოკიდებულებას და არ არის ეფექტური სხვა სახის დამოკიდებულების დროს. ამავდროს, რეკომენდებულია, ქალთა ციხეში დანიერგოს ნარკოდამოკიდებულების სამკურნალო სხვა პროგრამებიც, რომლის დროსაც გათვალისწინებული იქნება ქალთა გენდერულად სპეციფიკური საჭიროებები. (ბანგკოკის წესები, წესი 15)
- ფსიქიკურ ჯანდაცვაზე მაღალი მოთხოვნის მიუხედავად, ქალების წვდომა ფსიქოლოგსა და ფსიქიატრზე ძალიან შეზღუდული იყო ან საერთოდ არ არსებობდა წინა ხელისუფლების დროს. ახლანდელი ძალისხმევა ციხეებში ფსიქო-სოციალური სერვისების გაუმჯობესებაზე დროულია და მიჩნეულ უნდა იქნას, როგორც პრიორიტეტული საკითხი. პატიმარს უნდა მიეწოდებოდეს მაღალხარისხიანი, ინდივიდუალური ფსიქო-სოციალური სერვისი, რომელიც დამყარებული იქნება არა მხოლოდ მედიკამენტებზე, არამედ მულტი-დისციპლინარულ მიდგომებზე. (ბანგკოკის წესები, წესი 6, 12, 13 და 16)
- რეკომენდებულია სტრატეგიის შემუშავება პატიმარი ქალების სარეაბილიტაციო პროგრამების გაუმჯობესებისთვის. ასევე თანხების გამოყოფა პროგრამების მდგრადობისა და გრძელვადიანობის უზრუნველსაყოფად. ასეთი პროგრამების განხორციელება შესაძლებელია სამოქალაქო საზოგადოებასთან თანამშრომლობის გზით. მოთხოვნა თვითშეფასებისა და ყოველდღიური ცხოვრებისთვის საჭირო უნარების შემუშავების ტრენინგზე, პროფესიული ტრენინგებსა და განათლებაზე განსაკუთრებით მაღალი იყო კვლევაში მონაწილე ქალების მიერ საჭიროებების ჩამოთვლისას. (ბანგკოკის წესები, წესი 42)
- სარეაბილიტაციო პროგრამების დანერგვის საჭიროება განსაკუთრებით მწვავედ დგას პატიმარი ქალების, ასევე ხანგრძლივი სასჯელის მქონე, მათ შორის უვადო თავისუფლებააღკვეთილი ქალების შემთხვევაში, მათი არა მხოლოდ საბოლოო გათავისუფლებისთვის მომზადების, არამედ საკუთარი ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით. (ბანგკოკის წესები, წესი 42)
- თუ მხედველობაში მივიღებთ, რომ იმ ქალების 21%, რომლებიც პატიმრობაში ადრეც იმყოფებოდნენ, მიიღო რაიმე სახის დახმარება გათავისუფლებისას, და იმ ქალთა რაოდენობას, რომელიც გათავისუფლდა ანგარიშის წერის პერიოდში,

ხელისუფლების ძალისხმევა, დაეხმაროს ყოფილ პატიმრებს, ნამდვილად დროულია, მაგრამ ამავე დროს რთულიც. რეკომენდებულია ყოფილ პატიმართა გათავისუფლების შემდგომი დახმარების შესახებ სტრატეგიის დაფინანსების გაუმჯობესება და მდგრადობის შენარჩუნება, რათა ქალებს საშუალება მიეცეთ, გათავისუფლების შემდეგ დაიწყონ ახალი ცხოვრება. ამ მიზნით, მიზანშეწონილია, რომ ამ კვლევის დასკვნები იქნას გათვალისწინებული. (ბანგკოკის წესები, წესი 46 და 47)

ბანსორციელების ინსტრუმენტები

სახელმძღვანელო დოკუმენტი:

გზამკვლევი ბანგკოკის ყოველი წესისთვის, პოლიტიკის და პრაქტიკულ დონეზე განსახორციელებელი ღონისძიებები, პოზიტიური პრაქტიკის მაგალითებით.

განხორციელების ინდექსი:

მასში ჩართული სხვადასხვა პირებისთვის ჩამოყალიბებული წესების განხორციელების შეფასების დეტალური ჩამონათვალი. შესაძლოა, გამოყენებულ იქნას პოლიტიკისა და სტრატეგიის განვითარების პროცესში. ორივე დოკუმენტი გამოიცა ტაილანდის იუსტიციის სამინისტროსთან ერთად.

ონლაინ კურსი: პატიმარი ქალები - გაეროს ბანგკოკის წესები პრაქტიკაში

თვითმასწავლებელი, უფასო ონლაინ კურსი, რომელიც მოიცავს წესების ანალიზს, ინტერაქტიულ შეფასებას და წესების რეალურ ცხოვრებისეულ სიტუაციებზე მორგებას. კურსის დასრულებისას გაიცემა სერთიფიკატი.

გენდერულად სენსიტიური მონიტორინგის გზამკვლევი:

სახელმძღვანელო, რომელიც ეხმარება თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებებში მონიტორინგის განმახორციელებელ ორგანოებს თავიანთ სამუშაოში ჩართონ გენდერული პერსპექტივები და ებრძოლონ ქალებისა და გოგონების მიმართ ძალადობას თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებებში. გამოიცა წამების პრევენციის ასოციაციასთან ერთად.

მოკლე სახელმძღვანელო ბანგკოკის წესების შესახებ:

ბანგკოკის წესების მოკლე ილუსტრირებული სახელმძღვანელო, რომელიც მოიცავს დამნაშავე ქალებისა და მათი საჭიროებების ტიპიურ პროფილს, ასევე წესების მოკლე მიმოხილვას.

მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა - ქალთა დისკრიმინაცია სისხლის სამართლის სისტემაში:

მოხსენება ეხება ქალების, როგორც სავარაუდო დამნაშავეთა დისკრიმინაციის პრობლემებს სისხლის სამართლის სისტემაში.

უგულვებელყოფილი საჭიროებები: გოგონები სისხლის სამართლის სისტემაში:

ბრიფინგი თავს უყრის მართლმსაჯულების სისტემაში მყოფი გოგონების შესახებ კონკრეტულ საკითხებს. მასში ასევე ჩამოყალიბებულია რეკომენდაციები მათი დაცვის გაძლიერების მიზნით. ბრიფინგი დაიბეჭდა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების უწყებათაშორის პანელთან (IPJJ) ერთობლიობით.

ელექტრონული ბიულეტენი:

სისხლის სამართლის სისტემაში მყოფი ქალების შესახებ ინფორმაციის, ბანგკოკის წესების, PRI-სა და წესებზე მომუშავე სხვა ორგანიზაციების საქმიანობის კვარტალური შეჯამება. გამოინერეთ ელექტრონულ ფოსტაზე info@penalreform.org